

energy lands and the legal regime of special zones of energy facilities] : Zakon Ukrainy vid 09.07.2010. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2011. № 1, art. 1. [in Ukr.].

11. Pro derzhavnu reiestratsiyu rechovykh prav ne nerukhome mayno ta yikh obtyazhennya [On the state registration of real rights not real estate and their encumbrances] : Zakon Ukrainy vid 01.07.2004. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1952-15/page>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Liliia Tymchenko, Ihor Makukha. Problematic issues of establishment of land easements. The article considers the peculiarities of easements, namely: their concept, the content of the main features, easement as a way of exercising property rights. Research and publications of scientists on the establishment of land easements are considered in detail. In the legal scientific literature, land easement is considered in several aspects: 1) as a right to another's land; 2) as a legal relationship; 3) as an encumbrance of one land plot in favor of another. In accordance with Part 1 of Art. 98 of the Land Code of Ukraine, the right of land easement is the right of the owner or land user of a land plot to limited paid or gratuitous use of another's land plot (plots). According to Art. 99 of the Land Code of Ukraine, owners or land users of land plots may require the establishment of the following land easements: a) the right to pass and ride a bicycle; b) the right to travel in a vehicle on the existing road; c) the right to place temporary structures (small architectural forms); d) the right to lay a water supply system on one's land plot from another's natural reservoir or through another's land plot; e) the right to drain water from its land plot to a neighboring or through a neighboring land plot; e) the right to take water from a natural reservoir located on a neighboring land plot, and the right of access to a natural reservoir; f) the right to water their cattle from a natural reservoir located on a neighboring land plot, and the right to drive cattle to a natural reservoir; g) the right to drive cattle along the existing path; g) the right to install construction scaffolding and storage of construction materials for the purpose of repairing buildings and structures; h) other land easements. The article, based on the study, offers proposals for improving the legislative, namely civil law regulation of the easement.

Keywords: *easement, property rights, real rights, legally protected interest, use of another's property.*

УДК 347.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-1-82-86

Ксенія КОСЯЧЕНКО ©
кандидат юридичних наук

Катерина АРТЕМ'ЄВА ©
студентка

Ірина КУЦ ©
студентка

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

СТОРОНИ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ БОРЖНИКА

Проаналізовано комплекс прав та обов'язків, що належать боржнику у виконавчому провадженні, а також окреслено проблемні аспекти їх реалізації в Україні. Висвітлено фактичну недосконалість нормативного юридичного забезпечення гарантій захисту прав боржника у процесі виконавчого провадження. Звернено увагу на дотримання принципів верховенства права,

© К. Косяченко, 2022
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1380-218X>
kosiachenko5@ukr.net

© К. Артем'єва, 2022
k_cpd@dduvs.in.ua

© І. Куц, 2022
jurf@dduvs.in.ua

пропорційність заходів, які застосовуються під час примусового виконання рішень та обсягу вимог за рішенням, для забезпечення повною мірою процесуальних та матеріальних прав як боржника, так і стягувача, а також рівності сторін виконавчого процесу. Досліджено судову практику в Україні, що вказує на основні види зловживання боржником своїм правовим статусом, з метою ухилення від виконання рішення. Також зроблено акцент на окремих, прямо не заборонених українським законодавством способах приховування майна боржником. Виокремлено питання проблематики відсутності механізму юридичного реагування та наявності прогалин у чинному законодавстві, які створюють можливості для боржника навмисно уникати виконання рішень суду чи інших органів.

У цьому дослідженні розглянуто деякі проблеми стосовно неможливості боржника оскаржувати ті чи інші рішення, дії або бездіяльність державного виконавця в адміністративному порядку, про відсутність механізмів захисту та відновлення прав боржника у разі зловживання, неправомірних дій з боку державного чи приватного виконавця.

Ключові слова: *сторони виконавчого провадження, стягувач, боржник, виконавче провадження, особисте волевиявлення, рішення суду, приватний виконавець, правовий статус.*

Постановка проблеми. Виконавче провадження як завершальна стадія судового процесу базується на принципових засадах неупередженості, об'єктивності, справедливості та на загально-правових принципах верховенства права. Дотримання цих принципів можливе за умов забезпечення належного правового статусу усіх сторін виконавчого процесу. Також боржник має комплекс гарантій, прав та обов'язків, що передбачаються КУ від 28.06.1996 р., «Цивільним процесуальним кодексом України» від 18.03.2004 р., Законом України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 р. також й іншими нормативно-правовими актами. Потрібно зазначити, що висвітлена вище нормативна база містить певну низку колізійних питань, які потребують окремого вивчення для удосконалення та корегування. Відповідні зміни повинні мати комплексний характер, враховувати судову практику та ґрунтуватися на пропозиціях науковців.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблемним питанням правового статусу боржника, як однієї із сторін виконавчого провадження, приділяється значна увага науковців. У своїх дослідженнях аналізували питання правового статусу боржника такі дослідники: І. Спасибо-Фатеева, А. Авторгов, С. Фурса, С. Щербак, Л. Малярчук, Т. Кучер, І. Фурса, М. Вінциславська, К. Шевчук та ін.

Метою статті є аналіз процесуального законодавства, яке регулює питання, що стосується правового статусу боржника у виконавчому процесі.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що кожна особа має право звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів. Суд, зі свого боку, відкриває судову справу на підставі позовної заяви, яка повинна відповідати вимогам чинного законодавства. За правилами, які встановлені процесуальним законодавством, починається розгляд справи, та полягає в дослідженні та оцінці обставин справи і доказів, які надаються сторонами процесу. Звичайно ж є велика кількість різних аспектів розгляду судової справи, а також подальшого виконання судового рішення у зв'язку з належним дослідженням обставин справи та доказів, які надані суду сторонами процесу.

Сторони виконавчого провадження мають значну кількість прав, які дозволяють їм захищати свої права та інтереси. Тож боржник, як сторона виконавчого процесу, має право:

- заявити відвід виконавцю у будь-який час до закінчення виконавчого процесу;
- звертатися до суду або до іншого органу (посадової особи), який видав виконавчий документ, із заявою про роз'яснення його змісту;
- спрямовувати заяву до суду про відстрочку або розстрочку виконання рішення, про встановлення або зміну способу і порядку його виконання;
- бути повідомленим про результати визначення вартості чи оцінки майна боржника, а також оскаржити такі результати у судовому порядку в 10-денний строк з дня отримання відповідного повідомлення тощо [1].

Важливою гарантією захисту прав та інтересів боржника є заборона звернення стягнення на певний вид майна, яке передбачено Додатком до ЗУ «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 р. [2]. До цього переліку належить такі види майна: запаси питної води та їжі, побутові предмети, одяг, посуд, взуття.

Спираючись на концепції природно-правового характеру, є доцільним поділити нормативне забезпечення юридичних гарантій захисту прав і інтересів боржника, оскільки інколи ними є малозабезпечені особи.

Не менше важливим є той факт, що реалії сьогодення вказують на наявні у цій

сфері проблеми, які відображені в сучасній юридичній практиці. Виражаються ці проблемні аспекти у зловживанні боржника. Йдеться про випадки, коли боржник, отримуючи належну заробітну плату на свою банківську картку, одразу ж перераховує кошти для поповнення рахунку мобільних телефонів, що автоматично родить неможливим звернення стягнення.

Зазначимо, що у виконавчій процесуальній практиці на підставі законодавства про виконавче провадження склався певний підхід, що для того, щоб провести опис майна боржника, у процедурі звернення стягнення, обов'язковим є попереднє надсилання виконавцем повідомлення боржнику про вчинення цієї виконавчої дії. Цікаво, що у випадку, коли боржник у призначений виконавцем час не допустив виконавця у приміщення, останній вимушений повторно призначити проведення опису майна боржника і знову надіслати боржнику повідомлення про цю виконавчу дію. Якщо наступного разу не вдасться проникнути до приміщення, тоді виконавець вимушений звертатися до суду по дозвіл на примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи, і лише після отримання такого дозволу примусово проникати у приміщення, що належать боржнику – фізичній особі [3].

За результатами аналізу виконавчого процесуального законодавства норми щодо обов'язку подання боржником декларації можна вважати цілком обґрунтованими, але вони не мають належних процесуальних гарантій їх забезпечення. На сьогодні момент неподання або подання недостовірних відомостей про майновий стан і доходи боржника, ненадання на вимогу державного виконавця, приватного виконавця декларації про доходи та майно чи зазначення у такій декларації неправдивих відомостей або неповідомлення про зміну відомостей, які зазначаються у декларації, тягнуть за собою адміністративну відповідальність боржника за ст. 188–13КпАП у вигляді накладення на нього штрафу у розмірі від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (850–1500 грн) [4].

У статті 19 ЗУ «Про виконавче провадження» більш акцентовано йдеться про права учасників виконавчого провадження. Вона передбачає: право сторін виконавчого провадження ознайомлюватися з матеріалами виконавчого провадження, робити з них виписки, знімати копії, заявляти відводи, право доступу до автоматизованої системи виконавчого провадження, право оскаржувати рішення, дії або бездіяльність виконавця [1].

Тобто законодавство передбачає можливість оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця як в судовому, так і в адміністративному порядку.

В практичній діяльності наявні суттєві проблеми з отриманням сторонами інформації про час і місце вчинення виконавчих дій та іншої необхідної інформації про виконавче провадження. Ці проблеми пов'язані з недосконалою процесуальною формою надсилання повідомлень. Відповідно до ч. 1 ст. 28 ЗУ «Про виконавче провадження» копії постанов, а також інші документи виконавчого провадження доводяться до відома сторін та інших учасників виконавчого провадження. Вони надсилаються державним чи приватним виконавцем адресатам простим поштовим відправленням або доставляються кур'єром, за винятком таких постанов, як:

- про відкриття виконавчого провадження;
- про повернення виконавчого документа стягувачу;
- повідомлення стягувачу про повернення виконавчого документа без прийняття до виконання;
- постанов, передбачених п. 1–4 ч. 9 ст. 71 цього ЗУ, які надсилаються рекомендованим поштовим відправленням.

Боржник вважається повідомленим про початок примусового виконання рішень в тому разі, якщо йому надіслано постанову про відкриття виконавчого провадження за адресою, яка зазначена у виконавчому документі. Саме такі редакційні положення ЗУ «Про виконавче провадження», в яких йдеться про надсилання документів виконавчого провадження, суттєво суперечать належній моделі виконавчої процесуальної форми.

Зробивши аналіз практики виконавчої діяльності, можна зробити висновок, що фактично надсилаються боржникам лише ті акти приватних або державних виконавців, надсилання яких здійснюється саме рекомендованим поштовим відправленням. В інших випадках, на жаль, є така практика, що кореспонденція фактично взагалі не надсилається учасникам виконавчого провадження, незважаючи на те, що в журналах обліку вихідної кореспонденції листи начебто виходять від виконавця. Це свідчить фактично про

зловживання у сфері виконавчої діяльності з боку виконавців, і насамперед, державної виконавчої служби.

У випадку, коли внаслідок перевірки будуть виявлені факти порушення правил професійної етики, невиконання або неналежне виконання обов'язків, розголошення професійної таємниці, то приватного виконавця може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності. Проте факт притягнення до зазначеного виду відповідальності приватних виконавців та застосування дисциплінарного стягнення не відновлює і не захищає прав боржника, які були порушені внаслідок його дії або бездіяльності. У цьому випадку вона настає як наслідок за зловживання приватним виконавцем своїх повноважень. У зв'язку з цим можемо зробити висновок, що в цьому випадку наступає припинення правопорушення приватного виконавця, але про відновлення права боржника не йдеться.

На боржника покладається низка певних обов'язків, окрім гарантованих законодавством прав. Вважається, що в виконавчому провадженні, в більшості випадків, боржник є особою зобов'язаною. Головним обов'язком боржника є виконання вимог, зазначених у виконавчому документі. Найбільша кількість вимог виражається у вигляді стягнення грошових коштів. Зазначимо, що однією з головних і основних причин несвоечасного виконання судових актів щодо стягнення боргу є відсутність грошових коштів у боржників. Вони, отримавши позики або кредити, використовували їх не за призначенням, внаслідок чого виявилися неплатоспроможними. Як наслідок, стягувач змушений звертатися в судові та правоохоронні органи щодо повернення боргу.

З моменту відкриття виконавчого провадження боржник зобов'язаний подати виконавцю впродовж 5 робочих днів декларацію про доходи. Декларація про доходи фіксує перелік майна, яким володіє боржник спільно з іншими особами, рахунки у банках чи інших фінансових установах, майно, що перебуває в заставі (іпотечі) або в інших осіб, чи кошти та майно, належні йому від інших осіб, за формою, встановленою Міністерством юстиції України [1].

Разом з порушеннями з боку виконавця, на практиці, під час виконання зазначеного обов'язку трапляються і зловживання з боку боржника. Насамперед, вони пов'язані з приховуванням роботодавцями реальних доходів працівників шляхом так званої «чорної бухгалтерії» та виплати боржнику заробітної плати нижче середньостатистичного рівня. У такому випадку виконавець повинен інформувати про це податкові органи для того, щоб вживалися відповідні заходи реагування та визначення фактичного доходу боржника.

Висновки. Аналіз законодавчо закріпленого комплексу прав та обов'язків боржника у виконавчому процесі, судової практики свідчить про необхідність внесення низки змін, які б ґрунтувалися на основоположних принципах виконавчого провадження (верховенства права, співмірності заходів примусового виконання рішень та обсягу вимог за рішенням, для забезпечення матеріальних та процесуальних прав як боржника, так і стягувача, рівності сторін виконавчого процесу, особистого волевиявлення). У розвиток останнього пропонується посилити нормативне забезпечення інституту мирової угоди у виконавчому провадженні шляхом доповнення Закону України «Про виконавче провадження» нормами щодо порядку та процедури її укладення. Переконані, наведені зміни усіляко сприятимуть підвищенню рівня розвитку України як правової держави загалом та створять сприятливі умови для погашення зобов'язання боржником зокрема.

Список використаних джерел

1. Про виконавче провадження : Закон України від 02.06.2016 URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> 11.
2. Додаток до Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>.
3. Виявлення майна боржника-фізичної особи в місці її проживання: методика та законодавство. URL : https://protocol.ua/ua/viyavlennya_mayna_borgnika_fizichnoi_osobi_v_mistsii_progivannya.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL : <http://www.rada.gov.ua>.

Надійшла до редакції 04.11.2021

References

1. Pro vykonavche provadzhennia [On Executive Proceedings] : Zakon Ukrainy vid 02.06.2016. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> 11. [in Ukr.].
2. Dodatok do Zakonu Ukrainy «Pro vykonavche provadzhennia» vid 02.06.2016 [Annex to the

Law of Ukraine "On Executive Proceedings" of 02.06.2016. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> [in Ukr.].

3. Vyavlennia maina borzhnyka-fizychnoi osoby v misti yii prozhyvannia: metodyka ta zakonodavstvo [Identification of the debtor's property – an individual in his place of residence: methods and legislation]. URL : https://protocol.ua/ua/viyavlennya_mayna_borzhnyka_fizychnoi_osobi_v_misti_yii_prozivannya. [in Ukr.].

4. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia [Code of Ukraine on Administrative Offenses]. URL : <http://www.rada.gov.ua>. [in Ukr.].

ABSTRACT

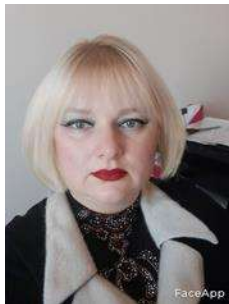
Kseniia Kosiachenko, Kateryna Artemieva, Irina Kuts. Parties to the executive proceedings: rights and obligations of the debtor. The article analyzes the set of rights and obligations of the debtor in enforcement proceedings, as well as outlines the problematic aspects of their implementation in Ukraine. The actual imperfection of the normative legal support of guarantees of protection of the debtor's rights in the process of enforcement proceedings is highlighted. Attention is paid to compliance with the principles of the rule of law, proportionality of measures applied during enforcement of decisions and the scope of requirements for the decision, to ensure full procedural and substantive rights of both debtor and debt collector, and equality of the parties. Judicial practice in Ukraine has been studied, which indicates the main types of abuse of the debtor's legal status, in order to evade enforcement. Emphasis is also placed on certain ways of concealing property by the debtor, which are not explicitly prohibited by Ukrainian law. The issue of lack of legal response mechanism and gaps in the current legislation, which create opportunities for the debtor to deliberately avoid the execution of court decisions or other bodies, is highlighted.

This study examines some problems related to the inability of the debtor to appeal against certain decisions, actions or inaction of the state executor administratively, the lack of mechanisms to protect and restore the debtor's rights in case of abuse, illegal actions by public or private executor.

Keywords: *parties to enforcement proceedings, debt collector, debtor, enforcement proceedings, personal expression of will, court decision, private executor, legal status.*

УДК 347.1

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-1-86-91

**Лілія
ТИМЧЕНКО[©]**
кандидат
юридичних наук

**Любов
КАЗАКОВА[©]**
студентка

*(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)*

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ОКРЕМИХ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

У статті досліджено особливості створення окремих юридичних осіб. Розглянуто нормативно-правові засади створення юридичної особи відповідно до законодавства України. Визначено елементи життєвого циклу юридичної особи та поняття механізму створення юридичної особи.

На сучасному етапі було ухвалено чимало змін до кодифікованих нормативних актів, які регулюють питання створення та функціонування юридичних осіб, проте на цьому етапі цивільне та господарське законодавство містить чимало недоліків та суперечностей, що негативно відбивається на зростанні динаміки реєстрації юридичних осіб в Україні. Юридична особа, як і фізичні особи, має свій життєвий цикл, що розпочинається з моменту заснування (створення) організації до моменту її припинення. Створення юридичної особи як один з елементів її

© Л. Тимченко, 2022

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2696-0272>

k_cpd@dduvs.in.ua

© Л. Казакова, 2022

jurf@dduvs.in.ua